

K PLÁNOVÁNÍ OPZHN

V tomto článku uvádím některé poznatky a zkušenosti z plánování a zpracování Plánu odstranění následků jaderného napadení a obnovení bojovosti vojsk, štábů a zařízení. Jde o dokument, o kterém hovořil v rozboru cvičení NEUTRON-1973 soudruh ministr národní obrany.

V uplynulém výcvikovém období proběhlo s veliteli, štáby a vojsky několik důležitých velitelsko-štabních zaměstnání, štabních nácviků a cvičení. V průběhu zaměstnání a cvičení došlo k potvrzení řady teoretických a praktických závěrů z oblasti bojové pohotovosti, operačního plánování a ověřování možnosti využití výpočetní techniky ve štábech. Při nich štáby věnovaly velkou pozornost též teoretickým otázkám a praktickým opatřením ochrany proti zbraním hromadného ničení (OPZHN) s důrazem na rychlé a komplexní řešení otázky odstraňování následků jaderného napadení s cílem, v co nejkratší době obnovit bojovost napadených vojsk, štábů a zařízení. Zaměstnání (cvičení) ukázala i některé problémy, které bude nutno teoreticky rozpracovat a řešit. Jeden z těchto problémů je komplexnost řešení opatření odstraňování následků jaderného napadení a obnovení bojovosti napadených vojsk, štábů a zařízení s důrazem na maximální zkrácení doby k dosažení bojovosti k dalšímu plnění bojových úkolů.

Zkušenosti potvrdily, že štáby při řešení otázek OPZHN celkem správně vycházejí ze základních ustanovení, řádů, předpisů a rozborů, které v dostatečné míře v obecné poloze objasňují a řeší zá-

kladní otázky OPZHN. Tak např. v předpisu OPER-1-1 v článku 38, k otázce OPZHN je uvedeno „Všechna opatření k ochraně proti zbraním hromadného ničení uskutečňují vojska svými silami a prostředky a jen v případě náhlé komplikace radiační, epidemické a chemické situace v prostorech činnosti vojsk a při **odstraňování následků** použití zbraní hromadného ničení **se zesilují** o chemické a ženijní útvary, zdravotnická a epidemická zařízení a **další nezbytné síly a prostředky**“.

Nepřetržitá úhroza, že nepřítel může kdykoliv přejít na omezené nebo plné použití jaderných zbraní, vyžaduje, aby již při plánování a organizaci operace velitelé a štáby věnovali zvýšenou pozornost otázkám zabezpečení bojové činnosti vojsk, jak ukládá článek 36 předpisu OPER-1-1, který zdůrazňuje „**Hlavní druhy zabezpečení bojové činnosti jsou** průzkum, **ochrana proti zbraním hromadného ničení**, ženijní zabezpečení, operační maskování...“ Kromě toho druhy vojsk organizují speciální druhy zabezpečení. Při těchto bude nutné též větší pozornost věnovat i ochraně proti zbraním hromadného ničení.

Ochrana vojsk proti zbraním hromadného ničení organizujeme od samého začátku příprav a plánování operace. Tato opatření připravujeme vždy bez ohledu na skutečnost, zda nepřítel použil jaderných zbraní anebo ne. Zásada nepřetržitosti organizace a realizace opatření OPZHN je vynucena skutečností, že nepřítel může ve velmi krátkém čase přejít k masovému použití jaderných zbraní.

Zkušenosti ze zaměstnání, operačních i taktických cvičení ukazují na dvě základní oblasti nedostatků, a to na

- nedostatky, které se vyskytují při výcviku jednotlivce a jednotek, přípravě specialistů a docvičování záloh všeho druhu a

- nedostatky, které plynou z nižší úrovně připravenosti velitelů a štábů na plnění funkcí u vojsk a ve štábech.

Dále věnují pozornost především velitelům a štábům.

Úkolem operačních štábů při přípravě operace je včas zplánovat a organizovat opatření OPZHN. K zabezpečení plánování a k realizaci opatření v oblasti ochrany proti zbraním hromadného ničení operační štáby v období plánování zpracovávají:

- a) Nařízení velitele pro OPZHN,

- b) Plán OPZHN graficky nebo písemně.

Při plánování a organizaci všech opatření ochrany proti zbraním hromadného ničení hlavním řídicím orgánem je velitel. Výkonným orgánem je štáb s náčelníkem štábu. Koordinující orgán, který s ostatními odděleními druhů vojsk štábu na základě rozhodnutí velitele a pokynů náčelníka štábu zpracovává stanovenou dokumentaci, zabezpečuje pochopení úkolů a kontroluje realizaci opatření ochrany proti zbraním hromadného ničení u podřízených vojsk, štábů a zařízení, je operační oddělení a štáb. Štáb při zpracování dokumentace z oblasti ochrany proti zbraním hromadného ničení vychází z těchto podkladů:

- operační směrnice a všech dokumentů nadřízeného štábu, které řeší otázky OPZHN;

- rozhodnutí velitele;

- dalších podkladů a hodnocení štábů vyplývajících z některých faktorů jako je členitost a pokrytost terénu, meteorologická situace, roční doba apod.

Jde zejména o vyhodnocení:

- možností nepřítele s důrazem na zhodnocení prostředků jaderného napadení v pásmu plánované činnosti;

- stavu vycvičenosti, připravenosti a zabezpečení vojsk a teritoria k realizaci opatření OPZHN, s důrazem na odstraňování následků jaderného napadení a obnovení bojeschopnosti;

- rozsahu vybudování výchozích prostorů, prostorů denních odpočinků a soustředění vojsk, stupně ochrany štábů, druhých sledů a záloh, možnosti využití stálých úkrytů a ostatních žitných objektů především raketovými vojsky a orgány velení;

- možností součinnosti mezi armádou, orgány lidosprávy a ostatními složkami ozbrojených sil na teritoriu;

- epidemiologické, radiační a chemické situace v prostorech rozmístění vojsk a v prostorech zmobilizování na teritoriu státu.

Tyto hlavní závěry s podklady musí vševojskový štáb brát v úvahu při plánování všech opatření OPZHN. Jen tak lze dosáhnout, aby plánovaná opatření byla reálná a napomáhala ke splnění bojového úkolu a nebyla překážkou při jeho plnění.

V průběhu plánování je nutná úzká součinnost uvnitř štábu. K zabezpečení včasné a úzké součinnosti uvnitř štábu při plánování a realizaci základních opatření OPZHN je výhodné, aby náčelníci druhů vojsk a služeb štábu:

- určili odpovědného pracovníka oddělení, který bude realizovat součinnost se vševojskovým štábem a podílet se na zpracování dokumentace v oblasti OPZHN (z těchto pracovníků se vytváří pracovní tým);

- včas předali štábu potřebné podklady a závěry ze vzniklé situace po napadení;

- na podkladě vzniklé situace navrhovali reálná opatření s důrazem na odstranění následků jaderného napadení a obnovení bojeschopnosti vojsk, štábů a zařízení.

Rada těchto podkladů a informací musí proniknout do štábu, neboť jsou to často výchozí podklady pro plánování a řešení vzniklé situace po napadení.

K tomu, aby štáb mohl urychleně a jednotně přistupovat k přípravě podkladů a zpracování objektivních návrhů dokumentace, měl by od náčelníka štábu (případně náčelníka operačního oddělení) obdržet pokyny, jež by měly obsahovat:

- všechny požadavky na obsah připravovaných informačních zpráv (návrhů);

- pokyny pro zpracování dokumentace (v oblasti OPZHN, tj. rozsah dokumentů, do kdy je předložit ke schválení, počty výtisků apod.);

- požadavky na vyhodnocení pásma činnosti s důrazem, kam může nepříteľ vést jaderné úderu a možnosti použití ostatních prostředků hromadného ničení. Návrhy na likvidaci následků napadení, poskytnutí pomoci zasaženým, raněným a obnovení bojeschopnosti vojsk;

- návrhy pasivní i aktivní ochrany vojsk. Opatření OPZHN zaměřit na zabránění hromadných ztrát, manévr a budování objektů k ochraně vojsk, štábů a bojové techniky;

— návrhy na protipožární opatření (pro případ masového použití zápalných látek nepřítelům);

— rozborů radiační, chemické, epidemiologické situace u vojsk, štábu na teritoriu státu;

— závěry ze zhodnocení meteorologických podmínek, vliv ročního období, předpověď směru šíření se radioaktivního spadu, chemického oblaku, přípustné dávky ozáření vzhledem k plnění úkolu;

— návrhy na organizaci záchranných a vyprošťovacích jednotek, předpokládané zásahy z hlediska času a prostoru.

Na podkladě získaných informací náčelník štábu, nebo náčelník operačního oddělení je schopen poskytnout veliteli ucelenou informaci o situaci u vojsk a na teritoriu, včetně návrhů na řešení.

V průběhu velitelsko-štabních cvičení v roce 1973 a 1974 jako nový dokument v oblasti OPZHN byl rozpracován „Plán odstranění následků jaderného napadení a obnovení bojeschopnosti vojsk“.

Podle dosavadních poznatků jde o vnitřní plánovací dokument, který má ve štábu vytvořit předpoklady pro řešení složité situace po hromadném nebo skupinovém úderu a měl by dát přehled o potřebě sil a prostředků k likvidaci následků a obnovení bojeschopnosti vojsk. K tomu, abychom „Plán“ zpracovali včas a mohl se stát řídicím dokumentem, musíme mít podkladové materiály připraveny předem. Tyto podklady jsou zahrnuty v plánu OPZHN. Na jejich podkladě a podle vzniklé kontrolní situace zpracujeme tento „Plán“.

Jde o dokument, na němž se musí podílet většina druhů vojsk a služeb štábu. Proto bude nutné k zabezpečení včasnosti zpracování tohoto „Plánu“ určené a vybrané pracovníky štábu soustředit na pracovišti u operačního oddělení.

„Plán odstranění následků jaderného napadení a obnovení bojeschopnosti vojsk, štábů a zařízení“ je písemný dokument. (Možný vzor — viz příloha 1). Měl by řešit tyto otázky:

— jednotku, štáb, zařízení, která byla napadena jadernými (jaderným) údery;

— počet jaderných úderů s určením přibližné kilotonáže a druhu jaderného výbuchu;

— pravděpodobné počty ztrát osob, hlavních druhů bojové techniky a důležitých zařízení;

— síly a prostředky potřebné k odstranění následků napadení a k obnovení bojeschopnosti napadené jednotky, štábu nebo zařízení;

— orientační potřebnou dobu k odstranění následků jaderného napadení a obnovení bojeschopnosti napadené jednotky, štábu nebo zařízení;

— způsob úhrady ztrát a doplnění jednotky, štábu nebo zařízení.

Návrh „Plánu“ zpracovává operační oddělení štábu v součinnosti s druhými vojsky a službami štábu. Po jeho dokončení jej podepisují všichni zainteresovaní náčelníci druhů vojsk a služeb. Tím na sebe berou odpovědnost za splnění stanovených úkolů a opatření zakotvených v návrhu „Plánu“. Hotový „Plán“ schvaluje velitel. Po jeho podpisu náčelníci druhů vojsk a služeb jsou povinni zabezpečit proniknutí úkolů k vykonavatelům. Při kontrole opatření OPZHN u vojsk bude zabezpečení opatření „Plánu“ jeden z hlavních úkolů kontroly. Na správném pochopení úkolů a včasné připravenosti jednotek a zařízení je závislá doba poskytnutí pomoci v místech jaderného napadení. Tato opatření by měla podstatně ovlivnit i procento ztrát na živé síle.

Zpracovaný návrh „Plánu“ a jeho zabezpečení vytváří podmínky pro rychlé a organizované odstranění následků a hlavně ukazuje, jaká opatření štáb přijal pro likvidaci následků jaderného napadení. Štábu bude „Plán“ sloužit jako řídicí dokument k organizaci odstraňování následků jaderného napadení.

I když prozatím nejsou velké zkušenosti s tímto „Plánem“, bude nutné, abychom se nad novým dokumentem zamysleli a na základě praktického ověření jej zdokonaľovali.

Za odstranění následků jaderného napadení nepřítel a obnovení bojeschopnosti vojsk, štábů a zařízení odpovídá velitel a štáb. Náčelníci druhů vojsk a služeb po své odbornosti a působnosti odpovídají za odstranění následků napadení u vojsk a přímo podřízených útvarů. Podílejí se v duchu zámyslu velitele na obnovení bojeschopnosti útvarů a svazků. Specialisté po své odbornosti odpovídají za efektivní a racionální využití sil a prostředků. Úsilí zaměřujeme ke splnění základních úkolů při odstranění následků.

Při odstraňování následků a obnovení bojeschopnosti vojsk, štábů a zařízení půjde o značný rozsah prací. Tato činnost bude vyžadovat nepřetržité sledování situace a řízení. Ve štábu je vhodné vytvořit na dočasnou dobu pracovní skupinu, která řeší otázky OPZHN. Bude správné tuto skupinu využít a rozšířit její úkol i o zabezpečení realizace „Plánu“. Tím budou vytvořeny optimální podklady pro řešení všech otázek odstraňování násled-

ků. Tento požadavek potvrzují i některé poznatky a zkušenosti z praktické činnosti při cvičeních. Dále ukazují, že po hromadném jaderném úderu nepříteli vznikne pro štáb složitá situace. To potvrzuje nutnost, aby pro toto období ušlechtilého štábu byla využita tato pracovní skupina pro řízení a organizaci opatření pro odstraňování následků napadení ZHN a obnovení bojové schopnosti vojsk, štábů a zařízení.

Tuto pracovní skupinu by měl řídit náčelník operačního oddělení nebo jeho zástupce, nebo zástupce náčelníka štábu. Pracovní skupina by za použití mechanizace a samočinného počítacího přístroje vyhodnotila účinky napadení a navrhla nejoptimálnější opatření k rychlému odstranění následků napadení. Na základě vyhodnocení bojové schopnosti u napadených vojsk, štábů a zařízení a na základě znalosti možnosti by navrhovala řešení k obnovení bojové schopnosti napadených vojsk, štábů a zařízení. Pracovní skupina by se ve své činnosti řídila zpracovanou metodikou práce pro likvidaci následků a obnovení bojové schopnosti. Po hromadném skupinovém úderu by tato skupina konkretizovala „Plán“. Dále by zpřesňovala situaci v prostoru napadení, řídila průběh odstraňování následků po napadení, včetně opatření k obnovení bojové schopnosti. Výsledky a nově zjištěná fakta by zástupce náčelníka operačního oddělení nebo zástupce náčelníka štábu hlásil náčelníku operačního oddělení nebo náčelníku štábu, včetně návrhů na opatření. Současně by v potřebném rozsahu dal tyto informace na vědomí štábu. Podle potřeby by informoval sousedy a nadřízený štáb.

V průběhu činnosti by někteří členové pracovní skupiny mohli vyjít do prostorů napadení, aby na místě získali přehled a zpřesnili činnost v duchu zámyslu a nařízení velitele. Současně s upřesňováním situace po napadení a na základě reálných skutečností při odstraňování následků napadení by tato skupina zpřesňovala otázky doplnění a materiálního zabezpečení napadené jednotky. Cílem je dostat do souladu činnosti při odstraňování následků napadení s obnovením bojové schopnosti vojsk včetně jejich materiálního a technického zabezpečení. Po skončení všech prací souvisejících s odstraněním následků a obnovením bojové schopnosti vojsk, štábů a zařízení, by se tato skupina mohla rozpustit a podle vzniklé situace znovu vytvořit. V podstatě jde o pracovní skupinu s omezeným posláním, která by se v operačním štábu vytvářela na dočasnou dobu.

Skupiny nepředpokládáme využívat po jednotlivých jaderných úderech, a to z důvodů, že velitelé a štáby útvarů a svazků otázky likvidace následků u těchto jaderných úderů řeší ve své kompetenci. Operačnímu štábu tyto stupně předkládají hlášení, popř. požadavky na poskytnutí pomoci a doplnění.

Pracovní skupina pro odstraňování následků jaderného napadení a obnovení bojové schopnosti vojsk, štábů a zařízení by se zřizovala z počtů oddělení (správ) štábu. Její počet a složení z hlediska specialistů by mělo vycházet z rozsahu napadení a z úkolů, které daný stupeň velení má plnit. Zkušenost ukazuje, aby v této skupině byli 1–2 důstojníci operačního oddělení (správy), důstojník politického oddělení (správy), zástupce organizačního a mobilizačního oddělení (správy), ženijního vojska, chemického vojska, specialisté týlu a technického zabezpečení. Důležitou rolí by v této pracovní skupině měli sehrát zástupci mechanizace a automatizace velení, kteří na základě získaných zpráv by upřesňovali program a vstupní údaje počítače, aby v co nejkratší době mohli za pomoci výpočetní techniky vyhodnotit předpokládané ztráty. Ke zpracování a přenosu dat mezi štáby svazků, svazů můžeme využít organizačního automatu CONSUL-235 a použít systém předání dat CONSUL-CONSUL.

Pracovní skupina pro odstraňování následků jaderného napadení a obnovení bojové schopnosti vojsk, štábů a zařízení po hromadném, skupinovém jaderném úderu s přihlédnutím k objektivním podmínkám a vzniklé situaci po napadení by za pomoci orgánů mechanizace a automatizace velení a výpočetní techniky řešila tyto úkoly:

a) přípravu podkladů pro návrh „Plánu odstranění následků a obnovení bojové schopnosti vojsk, štábů a zařízení“;

b) zpracování návrhu informační zprávy náčelníka štábu o napadení vojsk ZHN nepříteli;

c) přijetí a opatření souvisejících s realizací „Plánu odstranění následků a obnovení bojové schopnosti u vojsk, štábů a zařízení“.

Kromě těchto hlavních úkolů by tato pracovní skupina na své úrovni řešila vzniklou situaci v místech napadení a měla by:

— sledovat skutečnou radiální a chemickou situaci v místech napadení, na směru šíření se radioaktivního spadu;

— plánovat, navrhovat a organizovat manévry silami a prostředky pro odstraňování následků napadení;

Č. j.:

„ „ (měsíc) a rok

Schvaluji:

[Velitel]

„ V Z O R “

P L Á N**odstranění následků jaderného napadení a obnovení bojeschopnosti vojsk,
štábů a zařízení u _____**

Cíl: Dosáhnout urychleného odstranění následků jaderného napadení, organizáční a materiální zabezpečení činnosti jednotek a zařízení, určených pro záchranné a vyprošťovací práce u _____

Obnovení bojeschopnosti, včasné doplnění osob, techniky, materiálu a zabezpečení vojsk _____ s důrazem na (raketové jednotky, svazky prvního sledu, zálohy, druhé sledy atd.).

Při odstranění následků jaderného napadení při speciální očištění a dezaktivaci u vojsk spolupracovat s orgány lidosprávy, štáby Civilní obrany, Lidovými milicemi atd. v napadených prostorech.

Napadení		Údaje o napadené jednotce	Údaje o jaderném útvaru	
Odstranění následků		Počty ztrát napadené jednotky, štábu – zařízení		
Obnovení bojeschopnosti		Odstranění následků napadení, obnovení bojeschopnosti, potřeba sil		
	Den, hodina			
	Počet JÚ			
	Celkem kt			
	Druh výbuchu			
	Svaz			
	Napadený útvar, jednotka, štáb, zařízení, ústav			
	Místo dislokace napadené jednotky			
	Činnost (ukrytí) napadené jednotky			
	Celkové % ztrát u jednotky			
	Živá síla			
	Tanky			
	OT/aut			
	Speciální technika			
	Ostatní technika			
	Síly a prostředky pro odstraňování následků			
	Předpokládaná doba k odstraňování			
	Způsob obnovení bojeschopnosti jednotky, štábu, zařízení			
	Živá síla			
	Tanky			
	OT/aut			
	Speciální technika			
	Ostatní technika			
	Potřeba materiálu k úhradě ztrát			
	Doba k doplnění			

— koordinovat činnost v prostorech radioaktivního zamoření, při překonávání zamořených prostorů;

— organizovat součinnost k zabezpečení činnosti při odstraňování následků napadení a obnovení bojeschopnosti vojsk, štábů a zařízení;

— informovat a řešit součinnost se sousedy v oblastech napadení ZHN nepřítel;

— organizovat pomoc v oblasti zpravidajského, technického a materiálního zabezpečení vojsk při odstraňování napadení a obnovení bojeschopnosti;

— sledovat u vojsk a štábů pochopení a způsob realizace vydaných rozkazů a nařízení k zabezpečení odstranění následků napadení a obnovení bojeschopnosti.

Uvedená skupina pro odstranění následků jaderného napadení a obnovení bojeschopnosti by měla vzhledem ke své předpokládané činnosti ve směru k napadeným vojskům, štábům a zařízením být vysoce pohyblivá. Ona totiž svými výjezdy do prostoru napadení bude prvním orgánem, který by poskytl veliteli a štábu ucelenější a reálnější informaci z prostoru napadení ZHN nepřítel.

Skupina při výjezdu do prostoru napadení by plnila tyto úkoly:

— zjištění rozsahu napadení ZHN nepřítel a předložení výsledků — informace štábu. Orgány mechanizace a automatizace velení na základě zpřesňování situace by upravovaly vstupní údaje s cílem dosáhnout co neoptimálnější výstupní sestavy a vytvořit reálné podklady pro rozhodovací proces štábu;

— upřesňování „Plánu“, a to z hledis-

ka vzniklých závalů, požárů, rozbahnění apod. Skupina by informovala štáb o potřebě členění záchranných a vyprošťovacích jednotek pro vstup do místa napadení. Při obnovování bojeschopnosti vojsk, štábů a zařízení by zpřesňovala potřeby vojsk z hlediska doplňků a jejich odborností, potřeb bojové techniky a materiálu. Vyhledávala a určovala by vhodná místa pro doplňování zásob a převzetí doplňku osob a bojové techniky;

— zpřesnění „Plánu“ z hlediska potřeby sil a prostředků k jeho realizaci;

— podle potřeby by řídila činnost při odstraňování následků přímo v prostoru napadení anebo při obnovování bojeschopnosti vojsk, štábu a zařízení.

Skupina po splnění úkolů by se vracela do štábu, aby zde pokračovala ve své činnosti.

Skupinu odstraňování následků a obnovení bojeschopnosti vojsk, štábů a zařízení bude nutné materiálně a technicky vybavit, a to:

— jedním až dvěma terénními vozidly;

— jedním družstvem radiačního a chemického průzkumu;

— potřebným množstvím osobních dozimetřů, radiometrů, indikátorů atd.;

— jedním vrtulníkem Mi-4 [8];

— potřebným množstvím spojovacích prostředků;

— prostředky pro hygienickou očistu a dezaktivaci.

V některých situacích bude nutné tuto skupinu dočasně vybavovat i těžkou ženiijní technikou pro odtarasení závalů a uvolnění os vedoucích do prostoru napadení.

Závěrem chci upozornit, že jsem uvedl jednu z možných variant zpracování a využití „Plánu“. Zkušenosti z této oblasti jsou prozatím minimální. Proto budeme návrhu nového dokumentu věnovat maximální pozornost v tomto výcvikovém roce.